

УДК 330.15:334.723

DOI: <https://doi.org/10.37000/ebbsl.2023.04.01>

Галицький Олександр Миколайович,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економічної теорії
та економіки підприємства
Одеського державного аграрного університету
ORCID 0000-0001-9549-7627
oleksandrgalickij9@gmail.com

Дяченко Олексій Петрович,
доктор наук з державного управління, професор,
професор Вищої школи екології та управління
Варшава, Польща
ORCID 0000-0001-9670-2266
oleksa1983.03@gmail.com

Регеда Діана Анатоліївна
здобувач освітнього ступеня «Магістр»,
спеціальності 051 «Економіка»
Одеського державного аграрного університету
dnmostovuk@gmail.com

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація

***Метою статті** є розкриття суті та важливості ресурсного потенціалу для забезпечення ефективного функціонування аграрного підприємства як відкритої соціально-економічної системи. Також, визначення впливу факторів зовнішнього середовища на формування ресурсного потенціалу за допомогою методичного інструментарію економічної діагностики.*

***Наукова новизна** У статті розглядаються способи формування та розвитку ресурсного потенціалу регіонального агропромислового комплексу. Виділено умови, які здатні посилити конкурентоспроможність АПК, такі як цифровізація, стійкий розвиток, виважена державна аграрна політика, створення нових технологій в аграрному секторі економіки. Ресурсний потенціал сільськогосподарських підприємств має сильний вплив на економічну, політичну та соціальну сфери цього регіону. Крім того, розглянуто значення ключових структурних елементів формування та розвитку потенціалу аграрного комплексу регіону, які розглядатимуться як уміння галузі економіки застосовувати комплекс діючих ресурсів. Аргументовано основні напрями збільшення витрат на збереження ресурсів та відновлення інфраструктури, попередження ризиків втрати людських ресурсів, протидії ускладнення експорту продукції, збільшення результативності використання ресурсного потенціалу. Особливу увагу приділено державній підтримці сільськогосподарських підприємств в умовах військового стану, оскільки продовольча безпека є важливим чинником у глобальних умовах для посилення інвестування аграрного сектору економіки.*

***Висновки.** В результаті досліджень встановлено, що формування ресурсного потенціалу аграрних підприємств вимагає урахування ряду зовнішніх факторів, їх*

взаємозв'язків та сучасних тенденцій ринку. Для забезпечення необхідною інформацією для управління підприємством та прийняття оптимальних управлінських рішень з оптимізації ресурсного забезпечення та виявлення зовнішніх можливостей і загроз, слід застосовувати методичний інструментарій економічної діагностики.

Ключові слова: формування ресурсів аграрних підприємств, ресурсний потенціал, ризики, оцінка ресурсного потенціалу, ефективність, зовнішні фактори, економічна діагностика, концепція Green Deal.

UDC 330.15:334.723

Halytskyi Oleksandr Mykolayovych

Doctor of economic sciences
Professor, Department of Economic Theory
and Economics of Enterprise
Odessa State Agrarian University
ORCID 0000-0001-9549-7627
oleksandrgalickij9@gmail.com

Diachenko Oleksii Petrovych,

Doctor of Science in Public Administration, Professor,
Professor of the University of Ecology and Management
Warszawa, Poland
ORCID 0000-0001-9670-2266
oleksa1983.03@gmail.com

Reheda Diana Anatolyivna

holder of the Master's degree
specialty 051 "Economics"
Odessa State Agrarian University
dnmostovuk@gmail.com

MANAGEMENT OF RESOURCE PROVISION OF ECONOMIC ACTIVITIES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Abstract

The article is aimed at revealing the essence and importance of the resource potential to ensure the effective functioning of the agrarian enterprise as an open socio-economic system, determining the influence of environmental factors on the formation of resource potential using the methodological toolkit of economic diagnostics.

Scientific novelty. *The article considers ways of formation and development of the resource potential of the regional agro-industrial complex. The conditions that can strengthen the competitiveness of the agro-industrial complex such as digitization, sustainable development, balanced state agrarian policy, the creation of new technologies in the agricultural sector of the economy, are highlighted. The resource potential of agricultural enterprises has a strong influence on the economic, political and social spheres of this region. In addition, the significance of the key structural elements of the formation and development of the potential of the agrarian complex of the region, which will be considered as the ability of the economic sector to apply a complex of active resources, was investigated. The main directions of increasing costs for resource conservation and infrastructure restoration, prevention of risks of loss of human resources, countering the complication*

of product export and increasing the effectiveness of resource potential use are argued. Particular attention is paid to the state support of agricultural enterprises under martial law, as food security is an important factor in the global environment for strengthening investment in the agricultural sector of the economy.

Conclusions. *As a result of the research, it has been found that the formation of the resource potential of agricultural enterprises requires taking into account a number of external factors, their interrelationships and current market trends. The methodological tools of economic diagnostics should be used to provide the necessary information to enterprise management and make optimal management decisions to optimise resource provision and identify external opportunities and threats.*

Keywords: *resource formation of agricultural enterprises, resource potential, risks, assessment of resource potential, efficiency, external factors, economic diagnosis, Green Deal concept.*

Вступ. Кожний економічний суб'єкт, зокрема аграрне підприємство, представляє собою відкриту соціально-економічну систему, яка потребує створення ресурсного забезпечення, що відображає його реальні та потенційні можливості для функціонування, зростання і розвитку. Це зумовлено внутрішніми та зовнішніми факторами, як позитивними, так і негативними. При вивченні аспектів ресурсного потенціалу, більшість дослідників [1–15] фокусують свою увагу на земельних, матеріальних, людських, фінансових та техніко-технологічних ресурсах. Однак можливість підприємства формувати ресурсний потенціал значною мірою визначається зовнішнім середовищем його функціонування і здатністю виживати в умовах тривалих ризиків і кризових ситуацій. Тому вважаємо доцільним акцентувати увагу на діагностиці зовнішнього середовища аграрних підприємств як стратегічної складової формування ресурсного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження вітчизняної аграрної галузі завжди були в пріоритеті вчених-науковців. Саме тому дослідження експортного потенціалу сільськогосподарського виробництва широко висвітлені в наукових публікаціях. Термін «ресурс» походить від французького *ressource* - допоміжний засіб, та тлумачиться як: «засоби, запаси, можливості, джерела доходів. Під засобами розуміють прийоми, способи дії для досягнення чого-небудь, а також предмети, пристосування (або їх сукупність), необхідні для здійснення будь-якої діяльності» [1]. Наступне визначення цьому терміну дає В. П. Курган: «Ресурси - це залучені в господарський оборот чинники виробництва» [2].

На думку Андрійчука В.Г. «Виробничі ресурси - це ресурси підприємства, які використовуються у процесі виробництва (земля, капітал, праця, інформація, підприємницька здатність)» [3]. Маршук Л.М. визначає поняття ресурсний потенціал, як «сукупність матеріальних, нематеріальних, трудових, фінансових ресурсів, у тому числі здатність робітників підприємства ефективно використовувати названі ресурси для виконання місії, досягнення поточних та стратегічних цілей підприємства» [4].

В той же час, Лейбович А.В. відзначає, що це «не тільки сукупність ресурсів, що є в розпорядженні підприємства чи цілого регіону, а також спроможність працівників і менеджерів використовувати ресурси з метою

виробництва товарів (послуг) та отримання максимального прибутку. Він характеризує не весь запас конкретного ресурсу, а ту його частину, яка залучена у виробництво з урахуванням економічної доцільності та досягнень науково-технічного прогресу і включає в себе не тільки сформовану систему ресурсів, а й нові альтернативні ресурси та їхні джерела» [5].

Такі автори, як Материнська О.А., Ярова А.О. дають наступне визначення ресурсного потенціалу – це «сукупність матеріальних, нематеріальних, трудових, фінансових ресурсів, включаючи здатність робітників підприємства ефективно використовувати названі ресурси для досягнення поточних стратегічних цілей та виконання місії підприємства [6].

Краснокутська Н. С. визначає його як «сукупність можливостей факторів (ресурсів), що реалізуються в процесі виробництва матеріальних благ, а також невикористаних можливостей, задля ефективного використання виробничих, природних і науково-технічних ресурсів, необхідних для забезпечення економічного зростання підприємства та більш повного задоволення суспільних потреб» [7]. Оригінальні визначення поняттю «ресурсний потенціал» сформовані наступними науковцями:

Гладій М. В. – це «сукупна інтегральна продуктивність промислових і природних засобів виробництва, а також трудових ресурсів, які відображаються показниками виходу валової та товарної продукції на одиницю земельної площі» [8].

Славов В.П. - це «комплексна категорія, що є основою матеріального відтворення в гармонійному поєднанні з продуктивними силами й виробничими відносинами, що збалансовує кількісні та якісні співвідношення ресурсів» [9].

На думку таких науковців, як М.Я. Мойси та І.О. Крюкової: «ресурсний потенціал – це сукупність земельних, матеріальних, трудових, фінансових ресурсів та економічного інтересу, які є об'єктивно необхідними передумовами здійснення аграрного виробництва» [10].

Нелеп В. М. термін «потенціал» визначає як: «здатність і можливість досягнення певної мети в конкретній галузі. Це поняття багатогранне і охоплює не тільки матеріальні джерела, засоби, запаси, які можуть бути приведені в дію, використані людиною для вирішення того або іншого завдання, а й духовні якості людей, залучені до процесу праці, форми організації і взаємодії працівників, сам технологічний процес у часі і просторі. Тому, аналізуючи потенціал соціально-економічної сфери діяльності, слід чітко виділяти ресурсний та виробничий потенціал. Розмежування і визначення цих понять, з'ясування їх суті має велике значення в теоретичному та практичному плані для вирішення ряду конкретних завдань освоєння нового господарського механізму» [11].

Формування потенціалу підприємства визначається дією кількох факторів зовнішнього середовища, зокрема ефективною соціальною, економічною та екологічною політикою країни, реалізація якої стає можливою лише за умови фінансової підтримки на рівні держави та регіону.

Ресурсний потенціал слід розглядати як складну структуру, що включає різноманітні види ресурсів, орієнтуючись на надзвичайно тісний зв'язок

інформаційного суспільства та формування (збереження, відтворення, накопичення/втрати) ресурсного потенціалу, а також взаємозв'язку ресурсного потенціалу із специфікою становлення та розвитку агропромислового комплексу країни. Ресурсний потенціал також є основою фінансової безпеки компанії та продовольчої безпеки країни, включаючи низку ресурсів, таких як: фінансові, виробничі та організаційні. Ресурсний потенціал, тобто його відповідність матеріально-фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалу та організаційної структури його стратегічним цілям і завданням — це фінансова безпека підприємства, на рівень якої впливають внутрішні та зовнішні фактори.

Таким чином, актуальним є формування ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств за допомогою низки чинників зовнішнього середовища. З урахуванням специфіки галузі - сезонності виробництва, залежності від природно-кліматичних умов - важливими елементами зовнішнього середовища, які мають вплив на формування ресурсного потенціалу аграрних підприємств, є: інформаційні, демографічні, інвестиційні, освітні, інституційні, соціально-культурні, глобалізаційні, рівень науково-технічного прогресу та рівень розвитку економіки країни. Між факторами зовнішнього середовища та забезпеченням ресурсами аграрних підприємств існує тісний взаємозв'язок, при цьому вплив зазначених чинників на формування окремих складових ресурсного потенціалу аграрних підприємств може бути прямим або опосередкованим.

Сутність поняття «потенціал підприємства»: «полягає в сукупності кількісних та якісних характеристик ресурсів, що залучаються в процес виробництва і формують його потенційні можливості, а також використовуються і проявляються у виробничих процесах, визначаються спроможністю відповідати вимогам виробництва та продукції, яку виробляють, та здатністю управлінської системи забезпечувати досягнення відповідних результатів» [12].

Метою статті є розкриття суті та важливості ресурсного потенціалу для забезпечення ефективного функціонування аграрного підприємства, як відкритої соціально-економічної системи. Також, метою є визначення впливу факторів зовнішнього середовища на формування ресурсного потенціалу за допомогою методичного інструментарію економічної діагностики. Для досягнення цієї мети необхідно визначити зовнішні чинники діяльності аграрних підприємств і проаналізувати їх вплив на формування ресурсного потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виробничий потенціал сільськогосподарського підприємства - це сукупність взаємодіючих виробничих, трудових та інших ресурсів, які знаходяться в розпорядженні цього підприємства. Якісні та кількісні параметри цих ресурсів, а також ступінь їх інтеграційної взаємодії значною мірою визначають виробничі можливості сільськогосподарського підприємства як суб'єкта господарювання. Водночас, на нашу думку, виробничий потенціал визначає лише потенційні можливості підприємства. виробляти товари чи послуги, а отже, на нашу думку, не може бути цілком об'єктивним показником його корисності. Виробничий потенціал підприємства може бути повністю реалізований за умови, що його

характеристики та складові частини відповідають певним параметрам виробленої продукції. В умовах ринкової конкуренції успіх може бути досягнутий лише за умови високої якості продукції, що виробляється. Певною мірою це залежить від якості продукції, що випускається підприємством. Аграрний сектор економіки є трудомістким, тому від успішної мотивації до праці залежить якість виробленої продукції, а отже, і виробничий потенціал сільськогосподарського підприємства. У сучасній економіці найбільших успіхів у конкурентній боротьбі досягають компанії, які оперативно реагують на зміни в уподобаннях споживачів, враховують тенденції впливу зовнішніх факторів та ефективно адаптують свою стратегію розвитку відповідно до динаміки цих чинників. Отже, наша точка зору полягає в тому, що дослідження потенційних можливостей підприємства з погляду його ефективності є актуальною. Кожне підприємство володіє трудовим, виробничим, фінансовим та іншими видами потенціалу, якщо враховувати свої завдання та цілі, ці ресурси визначають виробничий потенціал підприємства.

Виробничий потенціал компанії формується за допомогою системної взаємодії факторів, які дозволяють компанії виконувати конкретні функції для досягнення визначених цілей.

При виконанні даного дослідження ми використовували аналітичний метод дослідження, що в свою чергу дозволило вивчити наукові проблеми, що розглядаються в даній роботі, у їх розвитку та єдності. Враховуючи завдання та цілі науково-дослідної роботи, використано структурно-функціональний підхід наукового дослідження. Використання якого дало змогу вивчити низку питань щодо підвищення виробничого потенціалу сільськогосподарського підприємства.

Виробничий потенціал фірми — це набір взаємодіючих ресурсів (виробничих, трудових тощо) доступних фірмі. В свою чергу ресурсний потенціал — це сукупність усіх ресурсів компанії, що забезпечує можливість досягнення максимальної економічної ефективності з точки зору стратегічного планування. Джерела ресурсного потенціалу - це ресурси, якими володіє компанія, такі як праця, інформація, фінанси, матеріали та природа.

Основу ресурсного потенціалу складають фактори виробництва. Знаряддя і предмети праці становлять матеріальні ресурси, на які діють ресурси праці. Тому ми включаємо до ресурсного потенціалу підприємства людські ресурси, матеріально-технологічні, інформаційні, фінансові та природні ресурси. Підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом і забезпечення раціонального використання пов'язане в основному з якісними змінами ресурсного складу та підвищенням ефективності управління.

Робота з оптимізації управління ресурсним потенціалом насамперед полягає у покращенні використання та управління ресурсами компанії, а також у підвищенні їх цілісності та надійності. Кількісно-якісні параметри цих ресурсів і рівень їх впровадженної взаємодії визначають виробничий потенціал компанії як бізнес-одиниці. Проте виробничий потенціал, на нашу думку, не може бути об'єктивним показником його корисності, оскільки він лише визначає здатність

компанії виробляти товари чи послуги. Виробничий потенціал може бути повністю реалізований, якщо характеристики та склад його компонентів відповідають конкретним параметрам виробленого продукту. На нашу думку, вплив якості продукції на виробничий потенціал певною мірою залежить від якості продукції, що випускається підприємством. Категорія «якість продукції» нерозривно пов'язана з виробничою діяльністю підприємства. З цим стикаються як споживачі, так і виробники. Якість товару є важливим показником, яким орієнтується покупець при покупці товару. Він служить матеріальною основою, за допомогою якої споживачі можуть задовольнити свої потреби. Чим вищий рівень якості, тим більше матеріальних можливостей має суспільство для свого соціального та економічного розвитку. На конкурентному ринку ви можете досягти успіху лише за наявності високоякісних продуктів. Існує високий попит на продукцію високої якості на внутрішньому та зовнішньому ринках. Погані речі не завжди можна продати за низькою ціною. Тому ми вважаємо, що питання якості продукції мають значний вплив на виробничий потенціал компанії. Фізична праця широко використовується на підприємствах аграрного сектору економіки, переважно в овочівництві, садівництві та тваринництві. Тому для забезпечення якості необхідно мотивувати працівників. Іншими словами, щоб аграрне підприємство могло працювати успішно та бути конкурентоспроможним на ринку, воно повинно мати набір методів і практик, які дозволяють компаніям підвищити ефективність своїх працівників. Сільськогосподарські підприємства часто виплачують своїм працівникам невелику заробітну плату, а це в свою чергу не дозволяє їм досягти максимального рівня реалізації потенціалу трудових ресурсів.

Людина, яка отримує мізерну оплату, не зацікавлена в тому, щоб працювати з повною віддачею. Специфіка людських ресурсів сільськогосподарського підприємства має ряд особливостей:

- більшість робіт відбуваються на відкритому повітрі незалежно від погодних умов та клімату;
- робота носить сезонний характер, між отриманням готового результату і виробничим процесом є проміжок часу.
- потреба в трудових ресурсах є максимальною під час збирання врожаю та під час посівних робіт;
- результати виробничої діяльності значною мірою залежать від погодно-кліматичних умов;
- у сільському господарстві часто використовується малокваліфікована праця.
- сільськогосподарська продукція потребує особливих умов транспортування та зберігання.

Втрати ресурсів, що несе Україна в цій війні, по-перше вимірюються людськими життями, що є найціннішим, невідновлюваним ресурсом і втраченими доходами майбутніх періодів. Економіка країни, в першу чергу її аграрний сектор, щоденно руйнуються й відновлення стає важливою умовою виживання країни. Заміновані та окуповані території, загрози у зв'язку з сівбою,

труднощі в логістиці, обстріли агропромислових комплексів, руйнування сільгосптехніки, надзвичайна нестача робочої сили, розкрадання зерна та вбивство тварин, непідірвані боєприпаси та заміновані сільгоспугіддя – це актуальні ризики агробізнесу. Ключове значення у забезпеченні ефективності діяльності підприємства відіграє ресурсний потенціал, оскільки він слугує засобом для досягнення максимального прибутку і підвищення конкурентоспроможності. Ефективність функціонування аграрних підприємств на сьогодні суттєво залежить від сформованості та спроможності використання виробничого потенціалу навіть у таких надскладних умовах. Водночас нераціональне використання матеріальних ресурсів підприємства, непродумані методи і форми залучення трудових ресурсів, а також диспропорції між складовими, що складають виробничий потенціал, призводять до його зниження. В умовах кризи, спричиненої пандемією та військовим станом, багато сільськогосподарських підприємств скоротили виробництво і реалізацію готової продукції, спостерігається скорочення працівників та зниження їх продуктивності. Ефективність управлінських рішень, конкурентоспроможність на ринку досягається впровадженням концепції сталого розвитку у мінливому внутрішньому та зовнішньому економічному середовищі. Вкрай важливим є проведення аналізу зовнішнього середовища функціонування аграрних підприємств, що є ключовою та обов'язковою передумовою для формування їх ресурсного потенціалу. По результатам діагностики необхідно розробити комплекс дій щодо сприяння інноваційного технологічного розвитку та диджиталізації аграрного сектору, а також розвитку системи переробки продукції в агросекторі відповідно до принципів Green Deal. Забезпечення гідних умов життя нинішніх і майбутніх поколінь в екологічно чистому середовищі, відновлення біологічних ресурсів і збереження ресурсного потенціалу, досягнення рівності та справедливості в суспільстві є амбітними та стратегічними завданнями для населення планети. Вирішення цих життєво важливих завдань в рамках європейського простору досягається завдяки впровадженню в практику інструментів концепції Green Deal, яка враховує найбільш актуальні питання для населення Європи та світу [13]. Таким чином у повоєнній відбудові буде забезпечено відновлення виробництва та створені умови для сталого виробництва продукції аграрного сектору, що буде конкурентоспроможним у глобальному продовольчому ланцюгу виробництва.

Враховуючи особливості галузі, такі як сезонність виробництва та залежність від природно-кліматичних умов, основними факторами зовнішнього середовища, що впливають на створення ресурсного потенціалу аграрних підприємств, є усвідомлення ролі екологічних, економічних і соціальних переваг у зростанні конкурентоспроможності аграрної галузі.

Забезпечення ефективного функціонування аграрного підприємства в контексті актуальності сталого розвитку аграрної економіки України вимагає включення її до стратегічної програми розвитку.

Застосування підходу циркулярної економіки можливе за умови усвідомлення її глобальної ролі, визначення факторів доцільності в сучасних

умовах, прогнозування та управління пов'язаними з цим ризиками. Навіть у важкі часи Україна демонструє показники зростання та забезпечує компанії програмами доступності енергоресурсів, розвитку енергетичної інфраструктури та використання новітніх енергозберігаючих технологій, що дозволяє багатьом компаніям зберегти свою роль лідерів національної економіки, прискорювати свій економічний розвиток і ставати затребуваними та конкурентоспроможними в глобальному економічному просторі [14].

Так, С.В. Степаненко вважає, що: «ресурсний потенціал є основою здійснення всіх функцій кожного елементу виробничої та комерційної діяльності. Потрібно зосереджувати увагу не просто на сукупності ресурсів, які можуть бути залучені у виробничий процес з метою отримання максимального прибутку, але і його впливі на екологічну та соціальну складові діяльності підприємства – підтримання екологічного балансу навколишнього середовища й розбудови механізмів гармонізації соціальних відносин» [15].

Глобалізація економіки, рівень економічного розвитку та сприятлива чи несприятлива державна політика (включаючи нормативно-правове регулювання, податкову, кредитну та митну політику) стосовно розвитку аграрної галузі та підприємницької діяльності формують загальні тенденції ініціювання, проведення і розвитку господарської діяльності та, як наслідок, визначають їхні потреби в ресурсному забезпеченні взагалі. Соціальні та культурні аспекти впливають на тенденції споживання конкретних товарів, визначаючи попит на певні товари і послуги та створюючи потребу у їхньому виробництві та ресурсному забезпеченні. Інституційні фактори, зокрема податкова і кредитна політика країни, в значній мірі визначають можливості підприємства залучати фінансові ресурси, а законодавче регулювання земельних відносин – використання земельних ресурсів. Науково-технічний прогрес, а також рівень розвитку економіки, включаючи ринкову інфраструктуру, впливають на техніко-технологічне та сировинне забезпечення виробничого процесу.

Сьогодні сільськогосподарські структури перебувають під зовнішнім і внутрішнім тиском, ризикуючи своїм виживанням. Ризики впливають на їхню виробничу модель, вони прямо чи опосередковано залежать від реальності збройної агресії, коливань міжнародних ринків, і насамперед потрібно збільшувати органічну складову, якісну продуктивність, щоб не тільки прогнати зростаюче населення, але й отримати максимальний ефект від реалізації власної продукції. Ризики дефіциту життєво важливих ресурсів для їх діяльності, таких як кваліфікований персонал, земля, що придатна для ведення сільського господарства, водні та кліматичні цикли, які відповідають біорізноманіттю кожного регіону. Ресурси та можливості матимуть вирішальне значення для підтримки агробізнесу.

За даними Організації Об'єднаних Націй, у 2030 році у світі буде приблизно 8500 мільйонів людей, які потребуватимуть їжі та води, що змушує агропромисловий комплекс збільшувати виробництво, адже виживання

сільськогосподарських структур є першочерговою метою, яка стосується всього людства і має вирішальне значення для досягнення Цілей сталого розвитку.

Керівництво повинно розробляти довгострокову стратегію, вирішуючи найнагальніші проблеми, не втрачаючи уваги на сьогоденні проблеми. Аналіз зовнішнього середовища має важливе значення для вибору, як конкурувати, використовувати конкурентні переваги, ринкові драйвери, ринкову позицію конкурентів і фактори, що визначають успіх конкуренції.

Внутрішнє середовище потребує контролю за структурою, функціонуванням і ресурсами, доступними компанії. аналізу поточного стану, що має генерувати корисну інформацію для розробки та впровадження стратегій, а також для досягнення певних корпоративних цілей, таких як утримання лідерських позицій у галузі та/або ринку, підвищення прибутковості та виживання компанії в навколишньому середовищі підвищених ризиків. У епоху цифрової економіки сучасні елементи даних вивільняють величезний потенціал цінності, що виходить далеко за межі традиційних факторів. Це допомагає покращити існуючі проблеми традиційних факторів виробництва та сприяє новому розвитку традиційних факторів. Зокрема, розширення можливостей капіталу та праці за допомогою великого масиву даних покращує ефективність використання традиційних факторів, оптимізує розподіл факторних ресурсів і діє як важлива рушійна сила для трансформації та модернізації аграрних підприємств.

У сільськогосподарських підприємствах повинні працювати люди, які вивчають ринок у динаміці і бачать перспективу і конкурентні переваги. Розробка прогнозів, вивчення тенденцій допоможе вирішити зовнішні проблеми, які впливають, одночасно максимізуючи вигоди та зміцнюючи внутрішній потенціал. Поєднання цих факторів створить конкурентні переваги, збільшення частки ринку та лідерство в секторі та галузі, мінімізуючи витрати на помилки перед обличчям загроз глобального світу та зростаючої нестабільності.

Кожна компанія індивідуально створює свій власний ресурсний потенціал, що дозволяє їй закріпити унікальні характеристики та визначити перспективи розвитку у майбутньому. Майбутні можливості в розвитку цифрової економіки включають сучасні аспекти даних: автоматизацію та кіберсистеми, хмарні та туманні обчислення, квантові технології, штучний інтелект, великі обсяги даних, безпаперові технології, біометричні, адитивні технології (3D-друк), безпілотні та мобільні технології, технології ідентифікації, блокчейн і інші, які вивільняють величезний потенціал цінності, що виходить далеко за межі традиційних факторів і допомагає покращити існуюче становище, оптимізує розподіл ресурсів, та діє як важлива рушійна сила для трансформації та модернізації аграрних підприємств. Комплексна реалізація запропонованих заходів створить передумови для посилення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, підвищення ефективності їх бізнес-процесів та утвердження засад раціонального природокористування у сфері сільськогосподарського виробництва.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Визначено, що створення ресурсного потенціалу аграрних підприємств вимагає урахування ряду зовнішніх факторів, їх взаємозв'язків та сучасних тенденцій ринку. Один із методів, яким можна забезпечити необхідну інформацію для управління підприємством та прийняття правильних управлінських рішень з оптимізації ресурсного забезпечення та виявлення зовнішніх можливостей і загроз, полягає в застосуванні методичного інструментарію економічної діагностики. Інформація, отримана внаслідок діагностичного дослідження, створює можливості для формування конкурентних переваг аграрного підприємства в перспективі. В подальших наукових дослідженнях вважаємо за доцільне провести детальний діагностичний аналіз впливу зовнішніх чинників на функціонування аграрних підприємств у формуванні їхнього ресурсного потенціалу, з урахуванням сучасного механізму трансформації організаційно-правових форм аграрного підприємства в умовах воєнного стану. Комплексна реалізація запропонованого механізму створить передумови для посилення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, підвищення ефективності їх бізнес-процесів та утвердження засад стійкого розвитку. Формування стійкої конкурентної позиції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках передбачає можливість гарантувати виробництво органічної та екологічно безпечної продукції. Забезпечення подальшого ефективного розвитку сільськогосподарських підприємств та вирішення проблеми зменшення інвестиційної та енергетичної залежності держави вимагає задіяння потенціалу нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії. На сьогодні неможливо розглядати стратегічні напрямки розвитку сільськогосподарських підприємств без розвитку біоенергетичного потенціалу. Ці ресурси, наприклад, з виробництва енергоємної рослинної біомаси (ріпак, соняшник, кукурудза, верба), вторинні відходи сільськогосподарського, промислового та побутового виробництва або переробки деревини та іншої сировини (солома, насіння, лушпиння, гній) є перспективними у майбутньому і мають на меті подальшу розробку циркуляційної, безвідходної стратегії виробництва.

Список використаних джерел:

1. Гладій М. В. Використання виробничо-ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки України (питання теорії, методології і практики): [навч. посіб]. Львів: ІРД НАН України, 2013. 294 с.
2. Курган В. П. Економіка аграрного підприємств. [навч. пос.] Суми. ВТД “Університетська книга”. 2008. 270 с.
3. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу. [Підручник]. К. КНЕУ. 2013. 779 с.
4. Маршук Л.М. Принципи формування фінансово-ресурсного потенціалу підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. Вип. 18. С. 56-59.
5. Лейбович А.В. Формування та оцінка ресурсного потенціалу Запорізького регіону. Інвестиції: практика та досвід. 2018. №10. С. 60-67.

6. Материнська О.А., Ярова А.О. Ресурсний потенціал підприємства: проблеми та шляхи його вирішення. URL: <https://nauka.kushnir.mk.ua>
7. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: [навч. пос.]. К. Центр навчальної літератури. 2011. 352 с.
8. Гладій М. В. Використання виробничо-ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки України (питання теорії, методології і практики): [навч. посіб.]. Львів: ІРД НАН України, 2013. 294 с.
9. Славов В.П. Ресурсозбереження як важливий чинник розвитку виробничих систем. Агроінком. 2007. №7–8. С. 52–57
10. Мойса М.Я., Крюкова І.О. Ресурсний потенціал аграрних підприємств та економічний механізм його раціонального використання. Економіка АПК. 2004. №2. С.38-43
11. Нелеп В. М. Планування на аграрному підприємстві. [Підручник]. К. КНЕУ, 2004. 495 с.
12. Саблук П. Т., Власов В.І., Кісіль М.І. Міжнародний рух капіталів і залучення в Україну прямих іноземних інвестицій. Економіка АПК. 2012. №9. С.3-14.
13. Zamlinskyi V., Kryukova I., Chukurna O., Diachenko O. Digital Transformation as a Tool for Implementation of the “Green Deal” Concept in the National Economy of Ukraine. Green Sustainability: Towards Innovative Digital Transformation. Lecture Notes in Networks and Systems. 2023. Vol. 753.
14. Замлинський В. А., Герецький Р. В., Фірса Д. Р., Степаненко С. В. Посилення економічної безпеки через концепцію zero waste у сталому бізнесі. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2023. Том 8. № 4. С. 139 – 149. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-4-22>
15. Степаненко С.В. Ресурсний потенціал аграрних підприємств: елементи та особливості їх поєднання в сучасних умовах. Електронне наукове фахове видання “Ефективна економіка”. 2022. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2022/98.pdf

References:

1. Hladii M. V. Utilization of the production and resource potential of the agrarian sector of the economy of Ukraine (issues of theory, methodology and practice): [scholarship. manual]. Lviv: IRD of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2013. 294 p.
2. Kurgan V. P. Economics of agrarian enterprises. [learning pos.] Sumy. VTD "University book". 2008. 270 p.
3. Andriychuk V.G. Economics of enterprises of the agro-industrial complex. [Textbook]. K. KNEU. 2013. 779 p.
4. Marshuk L.M. Principles of formation of financial and resource potential of the enterprise. Scientific Bulletin of Kherson State University. 2016. Issue 18. P. 56-59.
5. Leibovich A.V. Formation and assessment of the resource potential of the Zaporizhzhia region. Investments: practice and experience. 2018. No. 10. P. 60-67.

6. Materynska O.A., Yarova A.O. Resource potential of the enterprise: problems and ways to solve it. URL: <https://nauka.kushnir.mk.ua>
7. Krasnokutska N. S. The potential of the enterprise: formation and evaluation: [scholarship. pos.]. K. Center of educational literature. 2011. 352 p.
8. Hladii M. V. Utilization of the production and resource potential of the agrarian sector of the economy of Ukraine (issues of theory, methodology and practice): [scholarship. manual]. Lviv: IRD of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2013. 294 p.
9. Slavov V.P. Resource conservation as an important factor in the development of production systems. *Agroincom*. 2007. #7–8. P. 52–57
10. Moysa M.Ya., Kryukova I.O. The resource potential of agricultural enterprises and the economic mechanism of its rational use. *Economy of agro-industrial complex*. 2004. No. 2. P.38-43
11. Nelep V. M. Planning at an agrarian enterprise. [Textbook]. K. KNEU, 2004. 495 p.
12. Sabluk P.T., Vlasov V.I., Kisil M.I. International movement of capital and attraction of direct foreign investments in Ukraine. *Economy of agro-industrial complex*. 2012. No. 9. P.3-14.
13. Zamlynskyi, V., Kryukova, I., Chukurna, O., Diachenko, O. (2023). Digital Transformation as a Tool for Implementation of the “Green Deal” Concept in the National Economy of Ukraine. In: Magdi, D., El-Fetouh, A.A., Mamdouh, M., Joshi, A. (eds) *Green Sustainability: Towards Innovative Digital Transformation*. ITAF 2023. *Lecture Notes in Networks and Systems*, vol 753. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-99-4764-5_5
14. Zamlynskyi V.A., Geretskyi R.V., Firs D.R., Stepanenko S.V. Strengthening economic security through the concept of zero waste in sustainable business. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2023. Volume 8. No. 4. P. 139 – 149. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-4-22>
15. Stepanenko S.V. Resource potential of agricultural enterprises: elements and features of their combination in modern conditions. Electronic scientific publication "Efficient Economy". 2022. No. 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2022/98.pdf